

Andrej Sládkovič (1806 – 1872) – vlastným menom Andrej Braxatoris. Narodil sa v Krupine. Študoval na lýceu v Banskej Štiavnici a teológiu na univerzite v Halle. Podnetom na vznik Maríny bol jeho reálny ľubostný zážitok. S Máriou (Marínou) Pischlovou (Pišlovou) sa spoznal v B. Štiavnici priamo v rodine, v ktorej pôsobil ako domáci učiteľ. Ich láska ostala nenaplnená. Marína sa na želanie svojej matky vydala za bohatého muža. Tvorba: Marína, Detvan, Nehaňte ľud môj...

MARÍNA : autor ju napísal 3 roky po kodifikácii spisovnej slovenčiny. Je to **lyrická skladba**, v popredí je osobný prejav lyrického hrdinu. Je to skladba o mladosti, kráse, láske.

Prvá časť: je vyjadrením hlbokej lásky k Márii Pišlovej, lyrický subjekt sa prihovára Maríne, vyznáva jej lásku, presviedča ju o svojej vernosti, ďakuje jej za city, ktoré v ňom vyvolala...

Druhá časť: je reflexívno-symbolická, láska nadobúda spoločenský charakter. Prelína sa láska k žene s láskou k vlasti. Lyrický subjekt odoláva vábeniu Maríny zmenenej na pohrónskú Vídu, ostáva pevnou nohou na zemi rozhodnutý postaviť sa neprávostiam sveta. Dáva prednosť reálnemu životu s jeho protirečeniami a nedokonalosťou, ktorý je práve tým nenahraditeľný. Skladba má **intímno-úvahový** charakter.

Ukážky:

1.
Ja sladké túžby, túžby po krásnej
spievam polnoco u nadsťny,
a v tomto duže mojej ohlaše
svet mojej celý zavraný:
z výposti ľahce ona mi svetel,
ona mi z očílov nebeských letí,
ona mi svety pohéna;
ona mi kýva zo sto žiavetov
No zemian, žilom, nebom, jednotou
krás mojej moja Marína!

13.
Zakvitie vby milo dýchajú
vóne večernej čerstvoty,
bazko obloky omu ich voajú
do devy peknej samoty
tam ona stojí nad tichou stranou,
hladi do svetlých nabes čelí nov
cz bielc okta záclony:
Vom peknej úty k zedach sklovi
ľubozná strana čisto zavoní,
hla jej sa bude medzi tóny:

37.
Vydáni obraz mé, z pamätí,
zúto každo ľubosti ľnatic,
rozťahaj mojih city kvety,
noč v nahlbšie zabudnatic,
aj spevos týchto bledé stavy
zruť, drabá! ako churubini
nevzrosti z duše teba mi!
A čo bys' svetni zatehala,
čo bys' za svoje mála zahnela,
vľade starú lásky zhrámy!

41.
Mozno mi tvojih net sa odvieknuť,
mozno mi zuka nečesť,
mozno mi v dňaky hřine utielavú
mozno mi z emlym usťat,
mozno mi zklam smúdom utierat,
mozno mi stať v samotě,
mozno mi živov v púšťach zavietat
mozno mi nežít v živov,
mozno mi seba samého zhubiť...
nemozno mi ta neľúbt'!

14.
Jau nas. Šimom vyosla letu,
na hrdľach sa nesie zlatých;
neloť v kraje zemských deti,
eseta, zo zafílov svetých!
Zupí sa svet z tých buhatých
bleskov tvojej vyššej slavy,
v prachoch svojich kormosných
nebeský toč d' začláví!

21.
Hľa, tvoji havraniz vlasy,
súhlasom naviezú ich vojny let;
neče slatě, sam račila si
hlaj hulla soubový kvet;
dramat presta, načo by svetěť,
kde svet liskier oko teurí?
Grazně chladný, čo s prazat leťě,
kde posvátny plameň horí? –
Náraznice, puť zlatě,
buře z peknych nazien sfarě!

45.
V krajeť celebných chľovo požukosti
v jedne vyšme sa javí,
z počubo tejto hlasy veľkosti
podčarým dňinám vraví:
Beda, kto v omu vřil len vudu,
kto nepočnie nemú potradu,
kto v skalah d'idi ľau skudý! –
Zázrak je nemú počť potradu? –
Dost' téz ste sa vy, myšlienky ruda,
slepými zrakmi d'ivalí!

58.
Hrdí je ona. Hrdimúť peďly,
beda ž v kráseň blízkosti!
Vozaky si ona hmyy vymedí,
v posavu rozoby prášne li:
na tvár jej jasné svetlině vzletí,
z čela jej svätosť veľsě zasleď –
nelepeš pred ňou, potvora!
Ale stať pod ču v jej vlastnel čosti
z zľaditě jej tejo hrdosti
kašnějša skľavto pokora.

Poznámky k ukážke.....
.....
.....
.....

72.
Slovensko mladé, rodisko moje
aj mohyla mojich kostí!
V tebe mám pekných obrazov dvoje
a dvoje veľkých ľubostí! –
Ako je krásna tá moja deva,
aká k nej ľubosť vo mne horieva:
tak ty a k tebe, otčina!
Ako tys' pekná, krajina moja,
ako mladistvosť milá mi tvoja:
tak pekná, milá Marína!

73.
Chcel bych vás objat, kraje rodiny!
náručie úzke, šíry cit:
Jak mi je sladko v ňadrách Maríny
objatie vaše pocítiť!
Jak mi je blaho nič, nič nežiadať,
z objemu v objem naveky padať,
troch nebies slasti prijímať!
Vlast' drahú ľubiť v peknej Maríne,
Marínu drahú v peknej otčine,
a obe v jednom objímať!

185.
A čo je mladosť? – Dvadsaťpäť rokov?
Ružových tvári hlad' jará?
Či údov sila? Či strmosť krokov?
Toto sa všetko zostará!
Mladosť je túžba živá po krásnej,
je hlas nebeský v zemskom ohlase,
je nepokoj duši svätý,
je tá mohutnosť, čo slávu hľadá,
je kvetín lásky rajská záhrada,
je anjel v prachu zaviaty!

Andrej Sládkovič: Marína (úryvok)

Ako vy, Tatry, keď oblak zlatý
na hory svoje hodíte:
tak ona duchom svojím mi šatí
tône v života úsvite.
Ako vy tamhor', Božie plamene,
svetiel ste žriedla, fakle, korene:
ona blesk myšlienky mojej! -
Ako vy, večné svetov zákony,
harmónij Božích čarovné tóny:
tak tá mne os, zenit, kolej!

1. Zdôvodnite, čo je motívom básne Marína.
2. Vyhľadajte konfrontáciu úryvku Marína. (Ako vy Tatry... / ona duchom svojím mi šatí...)
3. V dielach štúrovských básnikov sa vyskytujú dva charakteristické symboly. Vyznačte symbol v úryvku básne Marína.
4. Určte jazykové umelecké prostriedky:
 - a) oblak zlatý
 - b) vy, Tatry, keď oblak zlatý na hory svoje hodíte
 - c) ona duchom svojím mi šatí tône v života úsvite
5. Zhodnoťte súlad a rozdiely dvoch významných diel Andreja Sládkoviča: Marína a Detvan.
6. Pomenujte jazykový kompozičný prostriedok v úryvku básnickej skladby Detvan:

„Pozri sa črpák nášho valacha,
Zasnívaš o Fidiashoch;
Počuj tie gajdy šumného Stacha,
Zasnívaš o nových časoch;
Dívaj sa na tie od zeme skoky,
A ukážu ti budúce roky
Obrazy slovenských tancov.“

DETVAN

Detvan je lyricko-epická básnická skladba s desaťveršovými strofami s básnickými figúrami. Ideovo-tematickým základom básnickej skladby je romantický príbeh Martina, v ktorom autor stelesnil ideálne črty slovenského ľudu, presvedčenie o jeho schopnostiach a vieru v jeho lepšiu budúcnosť. Skladbu tvorí päť spevov: **Martin** (Oslava detvianskej prírody. Martin Hudcovie zabije sokola, ktorý sa vrhol na zajaca.), **Družina** (Martin je na salaši pri vatre v kruhu valachov. Hrajú na fujare, na gajdách, spievajú, tancujú. Dozvie sa, že sokol patril kráľovi Matiašovi. Vracajúc sa zo salaša vyslobodí milú Elenu z rúk zbojníkov, jedného zbojníka zabije.), **Slatinský jarmok** (V tejto časti vyznieva epický charakter skladby. Martin na jarmoku stretne kráľa Matiaša s družinou a ospravedlní sa za zabitie sokola. Kráľ ho odmení kantárom a koňom.), **Vohľady** (Elena je ideálom Slovenky. Preoblečený kráľ ju zvädza, ona ho odmieta, lebo ľúbi Martina. Kráľ jej daruje prsteň.), **Lapačka** (Martin vstúpi do Čierneho pluku kráľa Matiaša pod podmienkou, že si môže ponechať kroj, fujaru, valašku a Elenu.). Martin je charakterný, spravodlivý, čestný, bojovník proti zlu, zástanca utláčaných. Elena je prekrásna slovenská deva. Je milá, charakterná, verná, priama. V básnickej skladbe sa prelína epický i lyrický

spôsob básnikovho zobrazovania skutočnosti. Prostredníctvom epického rozprávania autor rozvíja príbeh Martina a Eleny a prostredníctvom lyrického vyjadrenia vyslovuje svoje úvahy o slovenskom ľude.

Pracujte s čítankou (prvý ročník str. 41 až 47)